

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת פנינה תמנו

פ/25/4783

הצעת חוק הסיוע המשפטי (תיקון – נפגעי עבירות מין), התשפ"ד–2024

1. תיקון התוספת בחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב–1972¹, בתוספת, בפרט 11, במקום "לפי סעיפים 345, 346(א), 347(א) או (ב) או 351 לחוק העונשין, התשל"ז–1977" יבוא "כהגדרתה בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א–2001" ובמקום "שהוגש בשלה כתב אישום" יבוא "שנפתחה חקירה משטרתית בעניינה".

דברי הסבר

פגיעה מינית היא תופעה רווחת מאד במקומותינו. אולם לפי נתוני מרכזי הסיוע לנפגעות ונפגעי פגיעה מינית רק כ-10% מהנפגעות והנפגעים בוחרים להגיש תלונה נגד הפוגע על הפגיעה. הרוב המכריע של הנפגעים נרתעים מההליך הפלילי משום שהוא מציב בפניהם קשיים רבים מסוגים שונים. התחושות והתופעות שנגרמות לאדם אחרי תקיפה מינית אינן עולות בקנה אחד עם מה שנדרש כדי להתנהל בצורה רציונלית וממוקדת בכלל, ובהליכי חקירה ותביעה של התקיפה בפרט. כך, בין היתר בשל האומץ הרב הנדרש מהם לתאר את הפגיעה שחוו ואת הטראומה הקשה שנגרמה ממנה. הדבר אף עלול לגרום להחמרת המצוקה הקשה שהם שרויים בה בשל העבירה שבוצעה בהם.

באופן טבעי, לרוב נפגעי העבירה אין היכרות קודמת עם ניהול הליך פלילי על שלביו, בכלל זה הם אינם יודעים מהן זכויותיהם במסגרתו, והם מתקשים לפנות אל הרשויות ולאתר מידע הנוגע להליך. לא זו אף זו, הנפגעים נאלצים להתמודד עם מערכת משפטית אשר שמה במרכזה את הנאשם. הם אינם בעלי דין בהליך הפלילי, והזכויות הניתנות להם בהליך, ניתנות בכפוף לזכויות המוקנות לנאשם עצמו – "לקבוע את זכויותיו של נפגע העבירה ולהגן על כבודו כאדם, בלי לפגוע בזכויותיהם על פי דין של חשודים, נאשמים ונדונים" (סעיף 1 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א–2001 (להלן – חוק זכויות נפגעי עבירה)).

על פי חוק זכויות נפגעי עבירה, הנפגעים זכאים לקבל מידע והסברים על ההליך המשפטי, על הצפוי להם במהלכו ועל תוצאותיו האפשריות – בעיקר זכויות לקבלת מידע והבעת עמדה בשלבים שונים בהליך

¹ ס"ח התשל"ב, עמ' 95.

הפלילי, לרבות ביחס להסדר טיעון ולבקשות חנינה, והליכים הנוגעים לריצוי העונש על ידי מי שהורשע בביצוע עבירת המין.

בשנת 2017 חוקק תיקון לחוק לפיו נפגעי עבירה בעבירות מין בלבד שהן עבירת אינוס, מעשה סדום ועבירות מין במשפחה ובידי אחראי על חסר ישע, יקבלו ליווי משפטי מטעם המדינה מרגע הגשת כתב אישום במסגרת ההליך הפלילי המתנהל בעניין עבירת המין שנעברה בהם ובכלל זה יהיו זכאים לקבל ייעוץ וסיוע משפטיים במימוש זכויותיהם לפי כל דין באותו הליך פלילי, כגון הזכויות המוקנות להם מכוח חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001.

אלא שהקשיים המתוארים לעיל העומדים בפני נפגעי עבירה בהליכים משפטיים ופליליים אינם מתחילים עם רגע הגשת כתב אישום. יתרה מכך, שלבי החקירה המשטרית, בחינת החלופות העומדות בפני נפגע העבירה, החלטות הפרקליטות עד להגשת כתב אישום, הם רק חלק מהנקודות המשמעותיות בהם נדרש ליווי וייעוץ טרם הגשת כתב אישום. כמו כן, הקשיים אינם באים לידי ביטוי רק בעבירות המין החמורות המנויות בתוספת לחוק כיום.

זאת ועוד, גם מבין נפגעי העבירה שאוזרים עוז ומגישים תלונה, רק מיעוט קטן מהתלונות מגיע לכדי תביעה. 84 אחוז מהתיקים בעבירות מין נסגרים ואינם מגיעים לכלל בירור, למיצוי הדין עם הפוגע. ליווי וייעוץ משפטי לנפגעות ולנפגעים ישפר את הקשר של גורמי המשטרה והתביעה עם הנפגע ואת יכולתן של הנפגעות למצות את זכויותיהן במקרים אלה. זהו אינטרס חברתי מהמעלה הראשונה שיסייע למיגור תופעת הפגיעה המינית.

לפיכך מוצע להרחיב את העבירות בגינן יינתן סיוע וליווי משפטי לנפגעי עבירה וכן כי מועד תחילת הזכאות לסיוע וליווי יהיה כבר בשלב הקריטי של פתיחת החקירה המשטרית.

הצעת חוק זו נכתבה בסיוע איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/1119/24) ועל ידי חברת הכנסת מיכל רוזין (פ/2370/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/2088/25).

הצעת החוק זהה לפ/2088/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ז בתמוז התשפ"ד (22.07.2024)